

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania E. B.-K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w W.

z udziałem zainteresowanej E. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.

o podleganie ubezpieczeniu społecznemu,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 10 lipca 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 6 marca 2018 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. oddala wniosek pozwanego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 6 marca 2018 r. oddalił apelację E. B.-K. od wyroku Sądu Okręgowego w R. z dnia 6 czerwca 2017 r. oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w W. z dnia 25 czerwca 2016 r., mocą której organ rentowy stwierdził, że E. B.-K. nie podlega od dnia 1 sierpnia 2014 r. ubezpieczeniom społecznym jako pracownik Spółki E..

W sprawie ustalono, że w dniu 1 sierpnia 2014 r. między spółką E. a E. B.-K. została zawarta umowa o pracę, na podstawie której została ona zatrudniona jako Prezes Zarządu – Dyrektor Generalny Spółki, w wymiarze ½ etatu

z wynagrodzeniem 13.440 zł. W dniu 10 listopada 2014 r. skarżąca urodziła dziecko i od tego dnia wystąpiła o wypłatę do organu rentowego zasiłku macierzyńskiego.

Sądy *meriti* ustaliły, że skarżącej nie łączył ze spółką stosunek pracy, gdyż obok czynności związanych z prowadzeniem spraw i reprezentacją spółki na zewnątrz nie wykonywała ona innych obowiązków jako pracownik. Podstawą ubezpieczenia społecznego jest zaś rzeczywiste zatrudnienie, a nie samo zawarcie umowy o pracę.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wywiódł pełnomocnik wnioskodawczyni, zaskarżając go w całości. W podstawach skargi wskazano na naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 58 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 300 k.p., art. 22 k.p. w związku z art. 8 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300), art. 83 § 1 k.c., art. 22 k.p. w związku z art. 201 § 4 k.s.h.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na potrzebę wykładni następujących pojęć: czynności prawnej zmierzającej do obejścia prawa, czynności sprzecznej z zasadami współżycia społecznego, czynności dokonanej dla pozorów. W sprawie występuje także istotne zagadnienie prawne, zamykające się w pytaniu: czy stosunek pracy, w oparciu o który członek zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością pełni swoją funkcję, powinien charakteryzować się istnieniem wyraźnego stosunku podporządkowania, czy też biorąc pod uwagę specyficzne relacje wewnętrzne panujące w spółce, a także względy wykładni celowościowej i funkcjonalnej oraz zasadę racjonalności ustawodawcy należałoby przyjąć, że w takim przypadku wymieniona umowa o pracę jest ważna i skuteczna mimo braku charakterystycznej dla typowych umów o pracę relacji pracowniczego podporządkowania i kierownictwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, że zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

W przypadku powołania we wniosku przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. należy sformułować zagadnienie prawne oraz przedstawić odrębną, pogłębioną argumentację prawną wskazującą na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi do rozpoznania. Chodzi wszak o problem jurydycznie doniosły, opracowany na podstawie analizy prawa, orzecznictwa, a nawet doktryny, po której to wpierw sam skarżący może stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, natomiast nie może mieć charakteru kazuistycznego i nie może służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej pewnych szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2015 r., IV CSK 405/15, LEX nr 2160209).

Problematyka zatrudnienia się właścicieli (współwłaścicieli) spółek już od dłuższego czasu stanowi przedmiot zainteresowania zarówno judykatury (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2018 r., II UK 10/17, LEX nr 2490052),

jak i doktryny (zob. Z. Kubot: *Formy zatrudniania członków zarządu spółek kapitałowych*, *Acta Universitatis Wratislaviensis*, No 1770, CCXLII, Wrocław 1995 r. oraz *Umowy o pracę z członkami zarządu spółek kapitałowych*, PiZS 1995 nr 1, s. 35; M. Giaro: *Członek zarządu spółki kapitałowej jako pracownik „per facta concludentia”*, PiZS 2010 nr 9, s. 9). Problem ten był analizowany w odniesieniu do pracowniczego zatrudnienia członków zarządu spółki.

W płaszczyźnie ubezpieczeń społecznych, w myśl art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300, dalej ustawa systemowa) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne będące pracownikami. Z kolei art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej przewiduje, że ubezpieczeniu takiemu podlegają osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą. Nie budzi też wątpliwości status pracownika (art. 8 ust. 1 ustawy systemowej) oraz katalog podmiotów uznawanych za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność (między innymi wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stosownie do art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej). Powyższy przepis został wprowadzony od dnia 1 stycznia 2003 r. mocą ustawy z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, Dz.U. Nr 241, poz. 2074 ze zm.), a jego celem było rozszerzenie obowiązku ubezpieczenia społecznego w przypadku wspólników jednoosobowych spółek z o.o., aby nie musieli oni w celu objęcia ubezpieczeniem zawierać umów z własną spółką. W związku z powyższym obowiązek ubezpieczenia wspólnika jednoosobowej spółki z o.o. powiązany jest jedynie z posiadaniem przez niego takiego statusu prawnego, a nie z prowadzeniem działalności gospodarczej. Potwierdzeniem powyższego poglądu będą argumenty szeroko przedstawione w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2006 r., I UZP 4/05 (OSNP 2006 nr 19-20, poz. 304) dotyczącej wspólników spółek osobowych, którzy również są objęci obowiązkiem ubezpieczenia społecznego na mocy art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy systemowej. W powyższym zakresie Sąd Najwyższy przyjął, że objęcie ich ubezpieczeniem społecznym nastąpiło w drodze zabiegu włączającego ich działalność do zbiorczego tytułu „działalności pozarolniczej”, z wyłączeniem z zakresu regulowanego art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy systemowej (por.

wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2011 r., II UK 271/10, LEX nr 817528).

W orzecznictwie zwrócono uwagę, że w odniesieniu do zatrudnionych członków zarządu, oceniając pracowniczy charakter tego zatrudnienia, pojęciem „kierownictwa” obejmować należy zarówno wydawanie pracownikowi poleceń, jak też ogólniejszą zależność ekonomiczną od pracodawcy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1998 r., II UKN 394/98, OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 159 z glosą Z. Hajna OSP 2000 nr 12, poz. 177; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2008 r., I UK 162/08, M.P.Pr. 2009 nr 5, s. 268-271). Element podporządkowania w praktyce realizuje się przez wydawanie poleceń, ustalenie rozkładu czasu pracy, wymierzanie kar porządkowych, udzielanie urlopów i innych zwolnień z pracy, wypłatę wynagrodzenia za pracę, zaliczek, diet, ryczałtów z tytułu podróży służbowych. Także wydanie regulaminu pracy, regulaminu wynagradzania mieści się w strefie uprawnień kierowniczych pracodawcy (zob. H. Lewandowski: Uprawnienia kierownicze w umownym stosunku pracy, Warszawa 1997, s. 18). Wymienione elementy poddają się weryfikacji czy względem pracownika były dokonywane. Ze zgromadzonego materiału dowodowego w sprawie wynika zaś, że ubezpieczony wykonywał pracę poza kontrolą i nadzorem ze strony spółki.

Przedstawione twierdzenia nie przeczą jednocześnie tezie, że założenie spółki nie wyklucza zatrudnienia w niej jej współnika, który może być również w jej zarządzie (zob. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2010 r., II UK 33/10, LEX nr 598436). Jednakże tam, gdzie status wykonawcy pracy (pracownika) zostaje zdominowany przez właścicielski status współnika spółki z o.o., nie może być mowy o zatrudnieniu w ramach stosunku pracy takiego współnika, który nie pozostaje w pracowniczej relacji podporządkowania wobec samego siebie (zob. Z. Hajn: Zatrudnienie (się) we własnym zakładzie pracy w świetle ustrojowych podstaw prawa pracy [w:] Współczesne problemy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, pod red. L. Florca i Ł. Pisarczyka. Warszawa 2011). Potwierdza to Sąd Najwyższy wyroku z dnia 3 sierpnia 2011 r., I UK 8/11 (LEX nr 1043990), w którym przyjął, że jedyny lub niemal jedyny współnik spółki z o.o. nie podlega pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2013 r., II UK 36/13, LEX nr 1291783).

Mając na uwadze powyższe, podniesione przez skarżącą problemy nie

wskazywały na występowanie przesłanki objętej art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Były pozbawione cech istotności i nowości, co wyłączało możliwość poddawania ich ponownie orzecznictwu Sądu Najwyższego, a ocena trafności kwestionowanego rozstrzygnięcia nie może być dokonywana w ramach rozpoznawania wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania. Jednocześnie oddalono wniosek o zasądzenie kosztów procesu, mimo złożenia odpowiedzi na skargę kasacyjną, bowiem pozwany żądał ich przyznania w razie oddalenia skargi kasacyjnej, a do takiego etapu sprawy nie doszło. Należy nadto zwrócić uwagę, że jeżeli w odpowiedzi na skargę kasacyjną nie wskazano argumentów dotyczących podstaw z art. 398⁹ § 1 k.p.c., uzasadniających odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, to tego rodzaju koszty nie mogą być uznane - w razie odmowy przyjęcia skargi do rozpoznania - za koszty celowej obrony w rozumieniu art. 98 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, LEX nr 1511117).

aw